

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע
בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לע"נ וכיו"ב,
נא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com
או בטל'
0527129867

דברי השירה

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (זכרים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א
רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת שמיני - ספירת העומר

היה בר"ח ניסן [וכמש"כ רש"י בתחילת הפרשה], א"ש מדוע לא נטמא אלעזר ואיתמר.

והמלבי"ם כאן תירץ, על פי מה שהביאו התוס' בסנהדרין (דף נ"ב ע"א) דאיכא למ"ד דשריפת נדב ואביהו היתה שריפת גוף ושלדן קיימת, ולפ"ז הוי כמת חסר, ולמת חסר אין כהן מיטמא אפילו הוא קרובו כמש"כ בגמ' בנזיר (דף מ"ג ע"ב) ע"ש.

.....

הטעם שאסור לכהנים בזמן הזה שתיית יין כל היום

"יין ושכר אל תשת..." (י' - ט').

פסק הרמב"ם (פ"א מהלכות ביאת המקדש הט"ו), 'כל כהן שיודע מאי זה משמר הוא ומאי זה בית אב הוא, ויודע שבתי אבותיו קבועים בעבודה [היום] אסור לו לשתות יין כל אותו היום'.

ומקורו מהגמ' בתענית (דף י"ז ע"א) שמבואר שם שמא במהרה יבנה בית המקדש, ויהיה אסור לעבוד משום ששתה יין, לכן אם יודע שהיום הוא זמן משמרתו אסור לו לשתות יין כל אותו היום.

והגבורת ארי שם הקשה, מדוע אסור לו לשתות כל היום, הרי כדי שיהיה המזבח קדוש להקריב בו את הקרבנות צריך לחנכו בעבודה, ובגמ' במנחות (דף מ"א ע"א) איתא דאין מחנכין את המזבח העולה אלא בתמיד של שחר, וא"כ לאחר זמן הקרבת קרבן תמיד ועדיין לא נבנה בית המקדש יהיה מותר לשתות יין, ע"ש.

וכתב מרן החזון איש זצ"ל (בחינושי חזו"א על מסכת מנחות ס' ל' סק"ה), דהדין שאין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר, אינו אוסר להקריב את שאר הקרבנות קודם תמיד של שחר, אלא רק כלפי תמיד של בין הערבים, שתחילה יש להקריב תמיד של שחר על המזבח, שאם נבנה בית המקדש קודם הקרבת תמיד של בין הערבים, אין מקריבים התמיד של בין הערבים, עד שלא יקריבו תמיד של שחר, אבל שאר הקרבנות שרי להקריב, יעו"ש.

.....

איסור שתיית יין בלילה

בגמ' מנחות כתוב שאנשי בית אב אסורים בשתיית יין בין ביום ובין בלילה מפני שהן עסוקין תמיד בעבודה, והרמב"ם שם (ה"ו) פירש טעם האיסור גם בלילה - 'שמא ישתה בלילה וישכים לעבודתו ועדיין לא סר יינו מעליו', מאידך הראב"ד כתב עליו 'אינו מן הטעם הזה אלא מפני שהקטרת אימורין כל הלילה', ובכסף משנה כתב דגם רש"י מפרש כהראב"ד.

הטעם שנכתב 'כאשר צוה ה' את משה'

באמצע עבודות החטאת

"ואת החלב... הקטיר המזבחה כאשר צוה ה' את משה" (ט' - י'). יש להקשות, מה הטעם שבפסוק נכתב 'כאשר צוה ה' את משה', הרי בפסוק כאן עדיין לא מסתיים עבודות החטאת, שבפסוק הסמוך נכתב עוד "ואת הבשר ואת העור שרף באש מחוץ למחנה", שבזה מסתיים עבודת החטאת, ולכאורה היה ראוי יותר לכתוב שם 'כאשר צוה ה' את משה' ולא כאן.

ובשו"ת בנין שלמה (תשו' א') וכן בחידושי מרן רי"ז הלוי כאן כתבו לבאר, דרש"י בתחילת פרשת צו כתב 'אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות', ומבואר שכל מקום שנכתב לשון ציווי היינו לדורות, וא"כ הכא לא שייך לכתוב לשון ציווי לאחר שריפת החטאת בפסוק י"א, שהרי כתב רש"י 'לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מלואים, וכולן על פי הדבור', וא"כ לדורות אין נוהגת שריפת חטאת, ולכן לשון הציווי נכתב קודם שריפת החטאת וא"ש.

.....

הטעם שלא נטמא אלעזר ואיתמר לנדב ואביהו

"ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן..." (י' - ד'). יש לעיין מפני מה קרא משה רבנו למישאל ואלצפן שהם יטמאו לנדב ואביהו, הרי כהן מיטמא לשבעה קרובים [ובשו"ת הרשב"א (ח"א כ"ז) מבואר שאפילו אם יש אחרים מצוה עליהם ליטמא], וא"כ אלעזר ואיתמר היו יכולים ליטמא להם ולהוציאם מהקודש. ובספר חוט המשולש (בפרשת אחרי) כתב, דיש פלוג' בראשונים מתי היה יום השמיני למלואים.

והאבן עזרא (בסוף פרשת פקודי) מביא ראיה שזה היה בח' ניסן, ולפי דעה זו, ביום הקרבת קרבן הפסח יוצא עוד קודם שנשלמו ז' ימי הטומאה, וכיון שרק אהרן ובניו היו כהנים, נמצא שאם אלעזר ואיתמר יהיו טמאים, יהיה אהרן עושה לבדו את כל עבודות קרבנות הפסח, ומפני כן ציווה משה למישאל ואלצפן שהיו לויים, שהם יטמאו לנדב ואביהו ולא אלעזר ואיתמר.

ומרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל בספר דעת נוטה (תשובה צ"ב) תירץ, דבראשונים מבואר [ע"ש] שאפילו כהן הדיוט ביום שנמשח דינו ככהן גדול, והרי כהן גדול אסור ליטמא לקרובים, ולכן היה אסור לאלעזר ואיתמר ליטמא לנדב ואביהו, ולפ"ז גם לסוברים שיום שמיני למלואים

ולכאורה יש להקשות לפי' הראב"ד, דלפ"ז בליל שבת יהיו מותרין בשתיית יין, שהרי בשבת אין מקריבין אברים ופדרים של חול, ובאמת שהרעק"א בגליון על הרמב"ם מביא בשם הגאון בעל שב יעקב שכתב, דהרמב"ם הוכיח כטעמו מכח הקו' הנ"ל, דאם הוא משום חששא דהקרבא אברים ופדרים יהיה מותר בשבת שתיית יין, ובגמ' לא מבואר חילוק בין שבת לחול.

ושמעתי שראש ישיבת סלבודקה מרן הגר"ד לנדו שליט"א אמר ליישב שיטת הראב"ד, דהתוס' בשבת (דף כ"א ע"א) מביאים מהריב"א שנסתפק בקרבנות שמשלה בהם האור אם מותר להקריבן בשבת, מפני שנעשו כלחמו של מזבח יעו"ש, ולפ"ז משכח"ל אברים של חול הקרבים בליל שבת וא"ש.

[והנה לשי' הראב"ד לכאורה איסור שתיית יין בלילה הוא רק בזמן בית המקדש, דבזמן הזה הרי אם לא נבנה בית המקדש ביום תו ליכא טעמא למיסור שתיית יין בלילה, ודו"ק, ועי' בגבורת ארי שם].

.....

איך קיימו מצות ד' כוסות של יין

עוד יש להעיר, איך קיימו אנשי בית אב מצות שתיית ד' כוסות, הרי היה אסור להם לשתות יין גם בלילות.

ומרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל השיב על זה, דהרמב"ם שם (בה"א) כתב על איסור שתיית יין 'והוא ששתה רביעית יין חי בבת אחת מיין שעברו עליו מ' יום, אבל אם שתה פחות מרביעית יין, או שתה רביעית והפסיק בה, או מזגה במים, או ששתה יין מגיתו בתוך מ' אפילו יתר מרביעית פטור ואינו מחלל עבודה', ולפ"ז י"ל בפשיטות דאיירי ששתו רוב רביעית יין [כמבואר בשו"ע או"ח סימן תע"ב סעיף ט' דמהני לד' כוסות שתיית רוב רביעית], או דשתו יין מזוג דמהני לד' כוסות [כמבואר שם]. אלא דבכסף משנה שם כתב דאף שאינו לוקה אלא בשתיית רביעית, מכ"מ אף בחצי שיעור איכא איסור של חצי שיעור, [ועי' באבן האזל שם מה שהאריך בזה], ולפ"ז אכתי צ"ב איך קיימו מצות ד' כוסות, ודו"ק.

.....

'כי מעלה גרה הוא'

"אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפרס טמא הוא לכם" (י"א - ד').

יש להקשות על לשון הפסוק 'כי מעלה גרה הוא', שאדרבה מעלה גרה הוא סימן טהרה, וסיבת איסור אכילת גמל הוא מפני שאינו מפרס פרסה, וא"כ לכאורה צריך לכתוב 'כי פרסה איננו מפרס'.

והנה בפרשת ויחי (מ"ח - ד') כתוב על יעקב אבינו כשבירך את מנשה ואפרים "שכל את ידיו כי מנשה הבכור", וכתב על זה האבן עזרא 'כי מנשה הבכור - אף על פי שמנשה הוא הבכור וכן כי עם קשה עורף (שמות ל"ד - ט'), ורבים כן', והיינו שמילת 'כי' הפירוש 'אף על פי', ולפ"ז יש לבאר גם כאן שאסור לאכול את אותם בעלי חיים 'אף על פי' שמעלי גרה ומשום שלא הפריסו פרסה.

והכללי יקר כאן כתב באופן אחר, שבאמת בעל חי טמא שיש בו רק סימן טהרה אחד זהו מוסיף טומאה על טומאתו, משום שכל מי שאין

תוכו כבור, זה יותר גרוע ממי שיודעים עליו שהוא לא טוב, וכמו שכתוב על עשיו שנמשל לחזיר שפושט את טלפו להראות כאילו כשר ותוכו מלא תוך ומרמה, שהצבוע שמראה את עצמו ככשר הוא גרוע מהרשע הגמור, ולכן אע"פ שסימנים אלו הם סימני טהרה, מכיון שזה נמצא בבעל חי טמא, יוצא שאין תוכו כבור, ואם כן זה רק מוסיף טומאה על טומאתם.

ובאמת ידוע שיותר צריך להיזהר מאותם אנשים שכלפי חוץ נראים כיהודים כשרים, אבל בפנים הם אנשים רעים מחטיאי הרבים רח"ל, וצריך לברוח מהם כמו מאש, ואיתא בגמ' סוטה (דף כ"ב ע"ב) 'הזהרו מן הצבועים שדומים לפרושים שעושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפנחס'.

.....

ספירת העומר

כתב השו"ע (תצ"ג א') 'נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא', וכתב שם המשנ"ב 'רוצה לומר - ואין ראוי להרבות בשמחה [טור]'.
ובגמ' יבמות (דף ס"ב ע"ב) איתא 'שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה'.

והנה איירי בתנאים קדושים שאין לנו כלל השגה בדרגות הגבוהות שלהם, אמנם לפי רום דרגתם היתה עליהם תביעה בדקות על בין אדם לחבירו, והרי ודאי הם ידעו את מה שרבי עקיבא רבם דרש 'את ה' אלקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים', כמבואר בגמ' בבא קמא (דף מ"א ע"ב), אלא שעדיין היתה עליהם תביעה לפי דרגתם. ובימים אלו יש להתחזק מאוד בבין אדם לחבירו, ורק לכבד אחד את השני, ולא ח"ו לגרום לזולת עגמת נפש.

והנה באבות דרבי נתן (פ"ו) איתא - 'מה היתה תחילתו של ר' עקיבא, אמרו בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום, פעם אחת היה עומד על פי הבאר, אמר מי חקק אבן זו, אמרו לו המים שתדיר נופלים עליה בכל יום, אמרו לו עקיבא, אי אתה קורא אבנים שחקו מים, מיד היה דן ר"ע קל וחומר בעצמו, מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשה כבדול, על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם, מיד חזר ללמוד תורה...' ע"ש.

וביאר מרן הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל (אור ישראל י') שר"ע בתחילת למודו ראה שהלימוד אינו משפיע עליו ולא עושה אצלו רושם כלל, ועל זה הראו לו את שפיכת המים על האבנים, שהרי אע"פ שמהתחלה לא רואים כלל את הרושם ששפיכת המים עושה באבן, עם כל זה מוסכם אצל כולם שעל ידי המים נשחקו האבנים, וזה דן ר"ע ק"ו שאף בלימוד התורה אה"נ שלא נראה בעין הרושם בהתחלה, אבל בהכרח שיש השפעה, ובמשך הזמן הדבר ניכר בעין.

ועלינו להתחזק בדיעה זו, שכל מילה של תורה היא משפיעה על האדם ומגדלת ומרוממת אותו, וגם אם לא מרגישים, מכל מקום כל לימוד וכל מצוה משפיעה על האדם, וברבות הימים יהיה הדבר ניכר, ויראה את פרי עמלו בעז"ה.

נתרם לעילוי נשמת ר' יקותיאל יהודה בן ר' ברוך צבי ז"ל
נלב"ע י"ז ניסן תשס"ו • ת.נ.צ.ב.ה.

נתרם לעילוי נשמת מרת אסתר איתה בת ר' יונה ע"ה
נלב"ע י"ז שבט תשפ"ה • ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אשת חבר להגאון הגדול רבי אביגדור יחזקאל ברטלר זללה"ה • הרבנית הצדקנית דבורה ע"ה בת רבי יעקב שכטר זצ"ל • נלב"ע י"ב מרחשון תשפ"ה • ת.נ.צ.ב.ה.